

duurzaamheid & natuur

Centrale als achtervang

Eneco wil zich ontwikkelen tot het duurzaamste energiebedrijf van noordwestelijk Europa. Toch bouwt het op de Maasvlakte een gloednieuwe gasgestookte energiecentrale.

Het grootste probleem bij de bouw van de energiecentrale bleken de zee-meeuwen.
FOTO'S SICCO VAN GRIEKEN

Jachtverbod vanwege winterse omstandigheden

Van onze redactie groen

Diersoorten als fazant en konijn hebben even rust. Met instemming van de jagersvereniging hebben de meeste provincies een jachtverbod ingesteld. Er is te weinig voedsel en gebrek aan open water door sneeuwval en bevroering.

Een jager schiet niet op een duif die op de grond zit, of op watervogels bij een wak. Een dier moet kunnen overleven, of minstens vluchten, zo is de regel. Veel dieren houden zich nu opvallend rustig: ze hebben een verminderde conditie. Blijven zitten, spaart energie.

De meeste provincies besloten vorige week al tot een jachtverbod, deze week volgen Gelderland, Flevoland, Friesland en Overijssel. Het gaat met name om haas, fazant, wilde eend, konijn en houtduif. Ook zijn ontheffingen opgeschort, waar

door het in veel provincies verboden is te schieten op gans en smient. Overijssel sluit de jacht op de meeste watervogels vanaf morgen. Haas, fazant, houtduif en konijn zijn vanaf 31 december even veilig.

In Flevoland gelden wat uitzonderingen. Edelherten in de Oostvaardersplassen mogen nog steeds worden gedood als dat onnodig (honger)lijden voorkomt. Vogels die gevaar opleveren bij Luchthaven Lelystad mogen worden verjaagd. Hazen zijn nu veilig, maar als de dooi intreedt mogen ze in de polder extra worden afgeschoten, om schade aan landbouwgewassen te voorkomen.

Er zijn duidelijk criteria voor een jachtverbod. Bij de wilde eend wordt gekeken naar de minimumtemperatuur over een langere periode. Voor andere soorten, zoals fazant, konijn en houtduif, telt de sneeuwbedekking.

natuurdagboek 28 december 2010

Recordjaar ruigpootbuiser

Vorige week meldde ik een ruigpootbuiser op Schiermonnikoog. Sommige lezers vroegen zich af of ze ook een ruigpootbuiser hadden gezien. Dat kan, er zijn er meer dan andere winters. Ze komen uit Lapland en steken onderweg in Zuid-Zweden de zee over. Op 13 oktober werden daar 165 ruigpootbuisers geteld. Een jaar eerder passeerden er in de hele herfst 185. Het Zweedse herfstrecord uit 1978 van 1619 ruigpootbuisers is afgelopen herfst verbroken: 1879. Ze zeilden meer dan anders Nederland binnen, en worden vaker dan anders gezien. Ben Koks stuurde de foto van een ruigpoot in een akkerrand. Toch zijn er nog altijd veel en veel meer gewone buisers. Die stevige roofvogels op een paaltje, op de grond of in een boom langs de weg zijn buisers. Ruigpootbuisers zijn wat groter en dragen een iets

Ruigpootbuiser FOTO BEN KOKS

ander verenkleed. Ja, hun poten zijn ruig bevederd, hoe raadt u het, hun naam verwijst niet naar hun partnerkeuze. Die poten zijn een lastig en onbetrouwbaar kenmerk. Ruigpoten zijn buisers met op hun lichte onderkant donkere polsvlekken en een smalle, donkere vleugel-

rand. Hun staart is het meest kenmerkend: van onder en boven is die wit met een brede, zwarte zoom. Ruigpootbuisers jagen vaker biddend dan gewone buisers. Dan hangen ze op de plaats rust in de lucht te klapwieken met hun lange vleugels.

Ruigpootbuisers broeden in Canada, Alaska, Sibirië, Rusland, Finland en Scandinavië. Wij verwelkomen 's winters Scandinavische vogels. Dat er nu meer zijn ligt misschien aan een goed broedseizoen en een forse jonge aanwas, maar zal ook te maken hebben met het dikke pak sneeuw daarginds. Onder sneeuw zijn muizen en lemmingen niet te zien.

Koos Dijksterhuis

www.trouw.nl/groen
Voor eerdere afleveringen en vragen over inheemse natuur

duurzaamheid & natuur

REPORTAGE

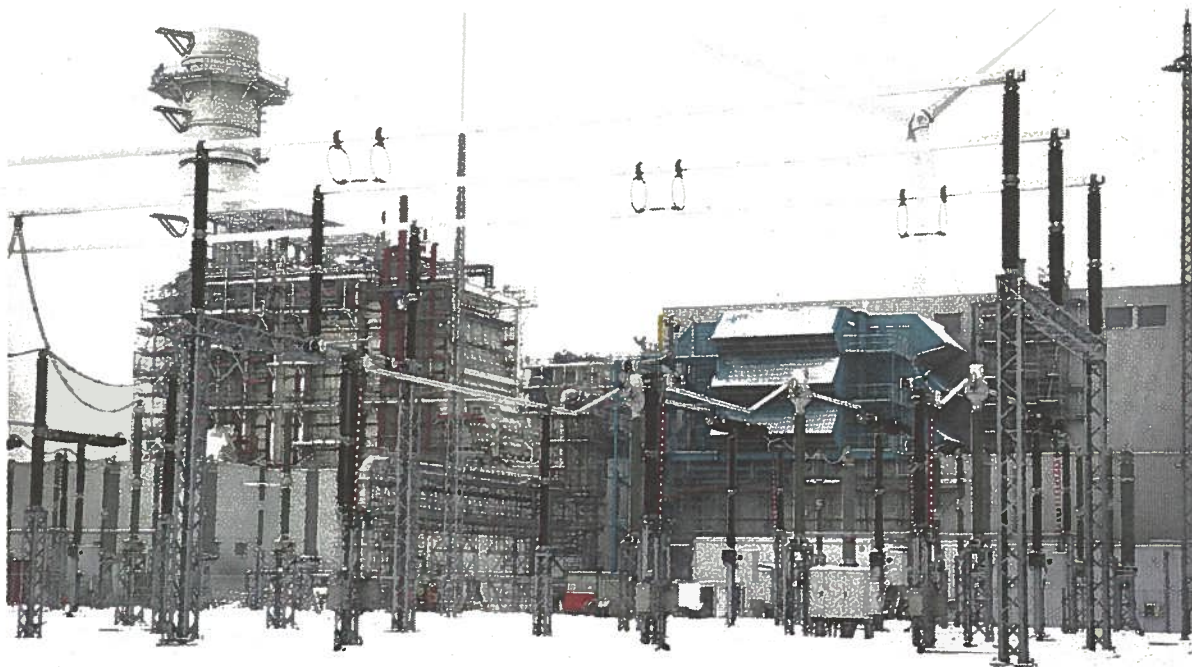
Kees de Vré

Op de ijzige Maasvlakte openbaart zich te midden van Duits sprekende werklui toch nog een zuidelijk, zonnig tintje. Een groepje kleumende, maar overduidelijk mediterrane mannen slentert naar het ketelhuis. Het blijken Portugese lassers – 'de beste die er zijn'. Ze zijn met zo'n 200 man ingevlogen om de laatste hand te leggen aan de nieuwe gasgestookte centrale van energiebedrijf Eneco. Komend voorjaar wordt de enorme installatie getest en eind van 2011 moet de eerste elektriciteit aan het openbare net geleverd worden.

Enecogen is de eerste centrale die het bedrijf – voor de helft – in bezit heeft. Tot nu toe moest Eneco het doen met ingekochte energie voor zijn zakelijke en particuliere klanten. „Dat is zeker geen nadeel geweest”, licht Kees-Jan Rameau, lid van de raad van bestuur van Eneco, toe op het bouwterrein. „Wij hebben nu, zonder de last van grote centrales, goed kunnen nadenken hoe we onze plannen met duurzaamheid gaan vormgeven.”

Eneco, zegt Rameau, wil het duurzaamste energiebedrijf van noordwestelijk Europa worden. Hij ziet de vervuulende, grootschalige in centrales opgewekte energie steeds meer vervangen worden door duurzame, kleinschalige decentrale methoden. In buurten, in wijken, in straten zullen consumenten en bedrijven via windmolens in de buurt, zonnecellen op het dak, warmte-krachtkoppeling of aardwarmte voor hun eigen energie gaan zorgen. Eneco wordt dan niet meer de leverancier, maar de instantie die, samen met de klant, kleinschalige oplossingen bedenkt, het benodigde materiaal aanlevert, dat installeert en onderhoudt. „Dat gaat best goed”, zegt Rameau. „We hebben nu al 800 mensen hiervoor rondlopen die samen zo'n 100 miljoen omzet draaien. Daarnaast hebben we een adviespoot voor duurzame energieopwekking, Eco-fys, die ook al tientallen miljoenen omzet.”

Waarom dan toch zo'n grote centrale gebouwd? Rameau: „Omdat we nu in een overgangsfase zitten. Het duurt nog decennia voordat Nederland een volledig duurzame energievoorziening heeft. Tot die tijd blijft fossiele brandstof nodig. Wij gebruiken gas omdat dat van de fossiele brandstoffen verreweg de schoonste is.” Divisie-directeur Piet Frints vult

Dit is de eerste centrale van Eneco; tot nog toe kocht het bedrijf al zijn energie in bij andere partijen.

870 megawatt relatief schone elektriciteit voor 672 miljoen euro

De nieuwe gascentrale op de Maasvlakte is eigendom van Eneco en het Deense energiebedrijf Dong, elk voor de helft. Het gevaarte is in ongeveer twee à drie jaar neergezet en de bouw vergt 1,4 miljoen manuren. De centrale kost 672 miljoen euro. Met de 870 megawatt aan stroom die de centrale kan opwekken, kunnen 1,5 miljoen huishoudens worden bediend. Voor deze prestatie zijn slechts 39 mensen aan bedienend personeel nodig. Hoewel erg schoon voor zijn soort –

de centrale stoot jaarlijks 2,4 miljoen ton CO₂ uit, de helft van een kolencentrale – krijgt de centrale geen CO₂-rechten toegewezen. Eneco moet die nu kopen en dat kost het bedrijf, samen met Dong, 40 miljoen euro. Kolencentrales die al draaien hebben die rechten wel toegewezen gekregen. Volgens Kees-Jan Rameau, lid van de raad van bestuur van Eneco, heeft het ministerie van economische zaken laten weten dat de pot met rechten op is. „Terwijl de over-

heid wel de toezegging heeft gedaan dat er voldoende gratis rechten zouden zijn. Dat is een vreemde situatie als je weet dat je de schoonste bent. Wij zijn niet voor gratis rechten, maar willen wel een gelijk speelveld.” De twee eigenaren van de nieuwe gascentrale hebben een rechtszaak aangespannen tegen de overheid over het achterwege blijven van eerder toegezegde rechten. Begin 2013 begint een nieuwe periode waarin CO₂-rechten worden toegewezen.

aan: „Enecogen maakt gebruik van de nieuwste techniek. Daarbij wordt de door het gas opgewekte stoom tweemaal door het proces geleid. De efficiëntie is daarmee zo'n 60 procent, tegen 35 procent voor oudere modellen. Dat geeft ook minder uitstoot van CO₂. Bovendien zit er een denox-installatie op de centrale waarmee we de uitstoot van stikstofoxide met 80 procent omlaag brengen. Daarmee is het de schoonste gasgestookte centrale van Europa.”

De bouw van de centrale vordert gestaag. Het grootste probleem bleek niet eens van technische aard. „Dat is de grote zee-eemeeuwenkolonie hier op de grens van Europoort en de Maasvlakte. Er zijn zo'n 25.000 zee-

meeuwen en die zijn in het broedseizoen nogal agressief. Een aanvallende meeuw kan met zijn scherpe snavel een behoorlijk gat in een veiligheidshelm maken. Dat hebben we opgelost door bijvoorbeeld bij parkeerplaatsen netten te spannen en geluidsinstallaties neer te zetten die een meeuw in nood laten horen. Dat blijkt effectief.”

In de tussentijd gaat Eneco door met het verduurzamen van de energievoorziening. Rameau: „Wij willen dat vooral doen met windmolens op zee. Dat is in onze contreien het meest kansrijk. Wind waait echter niet altijd zodat je bij gebrek aan wind, en dus energie, een back-up moet hebben. Dat is deze gascentra-

le. Dit is een flexibele gascentrale die je naar believen aan en uit kunt zetten. Dat kan met kolen- of kerncentrales niet.” Eneco wil eind 2012 70 procent van zijn energie zelf opwekken. Daarvan is dan 20 procent duurzaam – nu nog ruim 10 – en 50 procent komt van de gascentrale.

Om die centrale te laten draaien moet Eneco gas inkopen. „Nederland is zelf een gasland. Daarnaast is de gasmarkt nu rustig, want er is een overaanbod, maar dat blijft niet zo. Ik denk dat tot 2030 de situatie een paar maal drastisch zal veranderen”, zegt Rameau. „Tegen 2025 is Nederland netto-importeur van gas en de vraag op de wereldmarkt zal sterk toenemen. Om zeker te zijn van leve-

ring sluiten we daarom langlopende contracten – van 15 tot 20 jaar – met verschillende leveranciers.” Op de bouwplaats vertelt Rameau dat zijn concern overeenkomsten heeft getekend met het Duits/Russische bedrijf Wingas voor de levering van jaarlijks een miljard kubieke meter gas en met de Gate-terminal – ook op de Maasvlakte – voor de levering van vloeibaar aardgas (LNG). Dit gaat ook om een miljard kuub per jaar. Verder loopt er nog een contract met de Noorse leverancier Statoil, die goed is voor jaarlijks een half miljard kuub gas.

Deze langlopende contracten staan de gestage overgang naar een duurzame energievoorziening niet in de weg, verzekert Rameau. „We kunnen de gascentrale uitzetten. En omdat we altijd zonder eigen centrale hebben gewerkt, hebben we erg goed leren inschatten hoeveel brandstof we op elk moment nodig hebben. Dat gaat ver. We kunnen tot op het kwartier bepalen wat nodig is. Als er in de Kuip een avondwedstrijd wordt gespeeld, staat dat op onze planning.”

Toch is Eneco bezig nog een zekerheid in te bouwen: gasopslag. Frints: „We hebben in een Duitse zoutmijn, in Epe net over de grens bij Enschede, twee cavernes gekocht. Die cavernes ontstaan diep onder de grond als het zout via een smal boorgat met water onder hoge druk naar boven wordt geperst. Onderin dat gat slijt het water een ruimte uit die almaar groter wordt. Die cavernes hebben op een gegeven moment een inhoud van honderdduizenden kubieke meters. Onze cavernes tellen respectievelijk 320.000 en 450.000 m³. In die 770.000 kuub kunnen we onder hoge druk – 200 atmosfeer – in 15 jaar 120 miljoen m³ gas opslaan. Dan kunnen we gas kopen, ook als we het niet direct nodig hebben maar wel relatief goedkoop is. In theorie kan de centrale die we hier bij Rotterdam bouwen op die voorraad draaien.”

Omdat de opslag bij Epe plaatsvindt in een natuurgebied is die aan strenge regels gebonden, vertelt Frints. „Er is weinig protest van omwonenden. Die zoutwinning is al 25 jaar aan de gang. Wat wij erbij bouwen, is een klein fabriekje en wat pijpleidingen. Die moeten we weer afdekken en het gebied achterlaten zoals we het hebben aangetroffen. Maar goed, er is schade aan de natuur. Als compensatie daarvoor hebben we een door de Duitse autoriteiten aangewezen stuk grond in de buurt van 15 hectare moeten aankopen die als natuur is geoormerkt.”

groenstrook

Zeldzame broedvogels en dagvlinders in 2010

Wintertik velt 'kleine zilver'

Voor het tweede jaar op rij kregen de in Nederland broedende kleine zilverreigers in de winter van 2009-2010 een flinke tik. Net als in de winter van 2008-2009 werden er veel dode 'kleine zilveren' gevonden. Gezien de weersomstandigheden van de afgelopen weken ziet het er deze winter opnieuw slecht voor ze uit.

De teruggang van de kleine zilverreiger is een van de dieptepunten, die de vereniging SOVON Vogelonderzoek Nederland meldt in een jaaroverzicht van het wel en wee van zeldzame broedvogels in Nederland. Waarschijnlijk broedden er in 2010 nog maar dertig tot 45 paren van de kleine zilverreiger in ons land. Een grote achteruitgang vergeleken met de 100 tot 120 paren van 2009 en de 165 tot 185 paren uit topjaar 2008.

De grote zilverreigers, in de kolonie in de Oostvaardersplassen, de-

den het juist heel goed. Rijkswaterstaat telde er 154 paren, 11 paren meer dan in topjaar 2006.

Zuidwest-Drenthe verwelkomde een nieuw paartje wilde zwanen. Het oude paar, dat daar sinds 2005 had gebroed, is verdwenen. Helaas redde geen van de drie kuikens het.

Voor het tiende achtereenvolgende jaar broedden er kraanvogels in het Fochteloërveen. Van de vier paren kwamen er drie tot broeden.

Jonge zwarte wouw

In de buurt van Maastricht broedde in 2009 een paartje zwarte wouwen. Met succes: er werden twee jongen geringd. Dichtbij deze plek kon er dit jaar opnieuw één jong worden geringd, dat later uitvlog. De gezinsuitbreiding van het paartje rode wouwen in de Achterhoek verliep minder voorspoedig. Onder het nest werd een dood jong gevonden.

De zeearend veroverde nieuwe broedgebieden in 2010: behalve in de Oostvaardersplassen werd er, hoewel niet succesvol, voor het eerst ook gebroed in het Lauwersmeer en het Zwarte Meer.

In Overijssel werd voor het eerst een territorium van een oehoe vastgesteld. Ook op andere plaatsen in het oosten van het land werden oehoes gehoord. Voor de negende maal ooit in Nederland werd in mei-juni een dwergooruil waargenomen, bij Kootwijkerbroek.

Veel late vlinders

De rups van de keizersmantel, veel veldparelmoervlinders en late vlinders waren het afgelopen jaar hoogtepunten in vlinderland. In Zwolle werd op 22 mei een rups van de keizersmantel ontdekt, schrijft De Vlinderstichting in een terugblik. Deze vlindersoort verdween in 1980 offici-

In het afgelopen jaar werd voor het eerst in Overijssel een territorium van een oehoe vastgesteld.

eel uit Nederland. De vlinder was de afgelopen tien jaar wel af en toe op de Veluwe waargenomen, maar eindelijk werd er dan ook een rups gevonden. Een vlinder werd er later trouwens niet gezien, dus of de Zwolse rups het ook tot vlinder heeft geschopt, is onzeker.

Op de Bemelerberg in Zuid-Limburg vlogen in mei honderden veldparelmoervlinders, een zeldzame vlindersoort die vrijwel verdwenen was uit Nederland.

Onder de late vlinders van dit jaar bevonden zich drie pimperlblauwtjes eind augustus en nog één begin september. Van het groot dikkopje vloog in 2010 een extra generatie, in september tot in oktober. Ook andere soorten, zoals de kleine ijsvogelvlinder en het landkaartje hadden dit jaar extra generaties. Volgens de Vlinderstichting speelt klimaatverandering hierin zeker een rol.